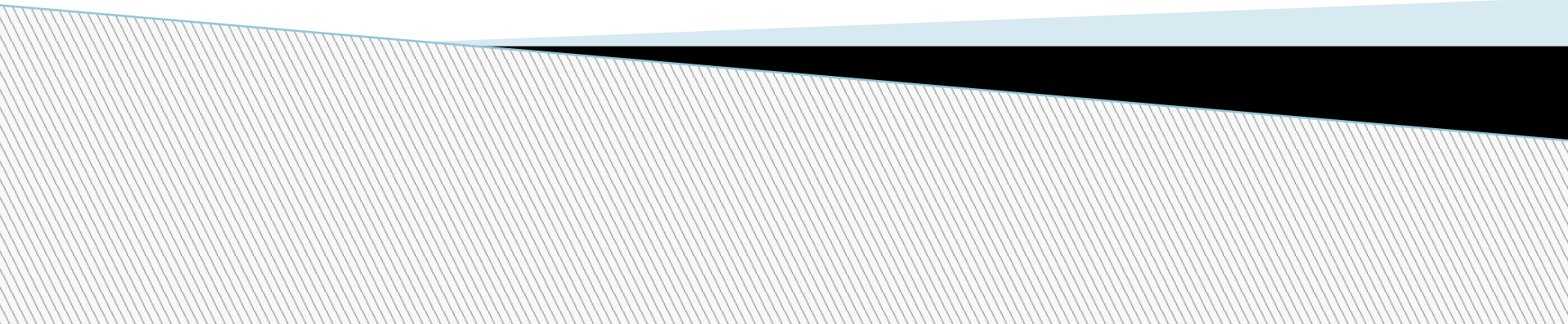

**Өзен арқылы
тасымалданатын тау
жыныстарының шайылуы,
арна ағыстары түрлері және
тасымалдану жолдары**

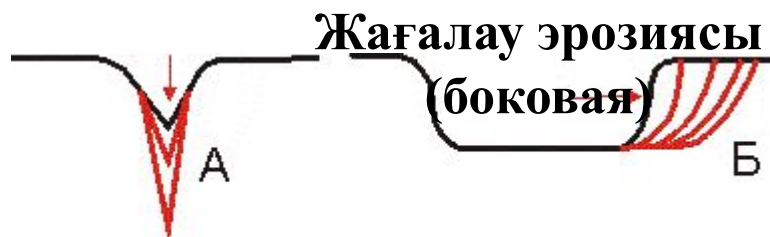

Өзеннің эрозиялық қызметі

- Өзен арқылы тасымалданып келген қалдықтар өзеннің бұрынғы қалыптасқан негізгі қабатының үстіне шөгіп, жинақталады, яғни абразиялық материал құрайды;
- Су астындағы минералдардың еруінен қабаттардың түзілуі (маңызды орын алатын суда еріген органикалық қышқылдар);
- Судың гидравликалық әсерінен қалыптасқан қабаттағы кесек заттардың шайылуы (кесек заттардың тегістелуі);
- Қосымша мұз еріген кезде, су арнасындағы заттардың жоғары температурада үгілуінен эрозияның пайда болуы мүмкін.

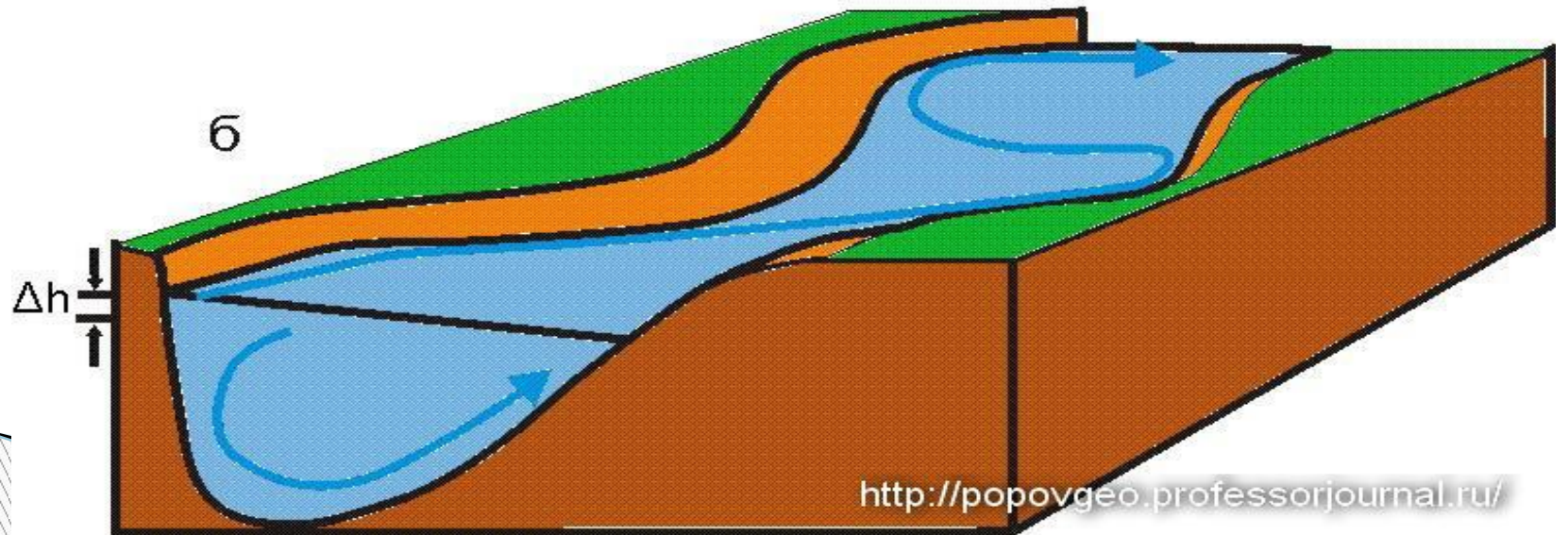
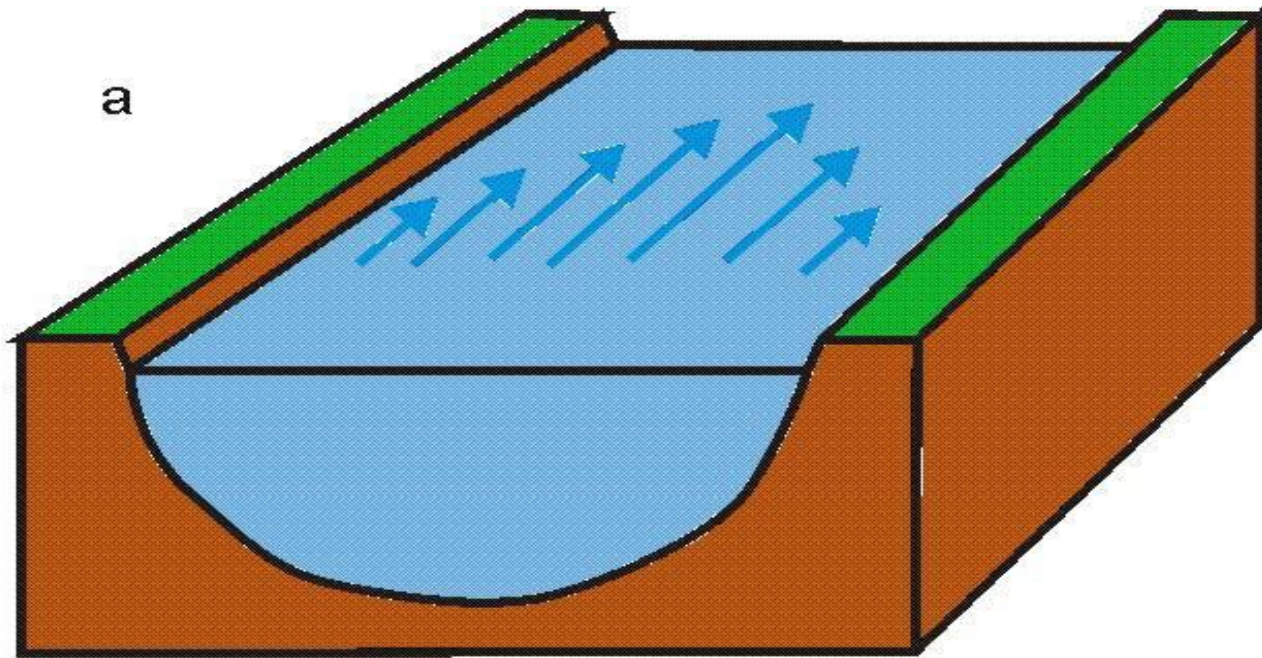
Өзеннің ағысына байланысты пайда болатын **эрозия** түрлері

Терендік эрозиясы
(глубинная)

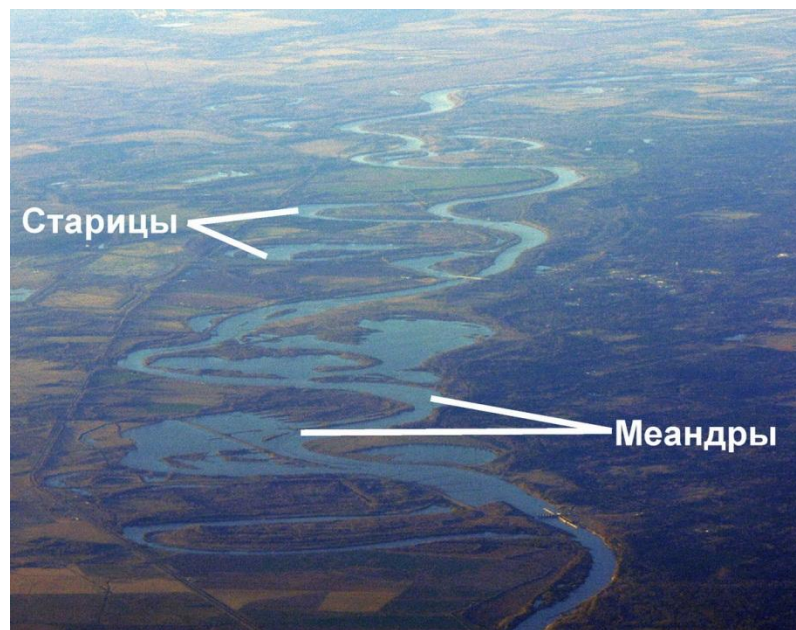
Стрежень – су бетіндегі бірдей жоғары жылдамдық нүктелерін қосатын сызық.

- ▣ **Стрежень** түзу өзен арнасында ағыстың ортаңғы бөлігінде орналасады, сондықтан жағалау эрозиясы байқалмайды. (А)
- ▣ **Стрежень** ирек өзен арнасында ағыстың бір бөлігінен екінші бөлігіне қарай ауысқандықтан, жағалау эрозиясы толық байқауға болады. (Б)

Ирек өзен арнасынан пайда болған эрозия біртіндеп тіктеліп, **меандраларды** құрайды.

Ал өзеннің негізгі арнасынан біртіндеп бөлініп, жеке тұйық су бөліктерінің құрылуы **старица** деп аталады

Өзеннің жағалауды шайып өтуіне диаграмма құрастыру керек

Шайып өту сипаттамасы	Тау жыныстарының құрамына байланысты жағалаудың шайылу жылдамдығы (м/ жыл)			
	Құм жағалау	Саз жағалау	Қиыршық құм	Торф
Өте күшті	10 жоғары	5 жоғары	2 жоғары	1 жоғары
Күшті	5-10	2-5	1-2	0,5-1
Орташа	2-5	1-2	0,5-1	0,2-0,5
Әлсіз	2 ден төмен	1 ден төмен	0,5ден төмен	0,2 ден төмен